

Nr 9

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om ändring av 27 § riksdagsordningen.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 13 i första kammaren av herr *Hedblom* och nr 25 i andra kammaren av herr *Hamrin* i Jönköping hemställas, »att riksdagen ville för grundlagsenlig behandling antaga förslag till sådan ändring av riksdagsordningens 27 § att, om någon varder för samma tid vald till ledamot för bägge kamrarna eller till ledamot av endera för två eller flera valkretsar, han skall vara skyldig att inträda i den kammare eller som ledamot av endera för den valkrets, för vilken val senast förrättats.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande rätt. Bestämmelser i händelse av dubbelval till riksdagen finnas i 27 § riksdagsordningen:

Därest någon varder för samma tid vald till ledamot av bägge kamrarna eller till ledamot av endera för två eller flera valkretsar, må på honom ankomma att bestämma i vilkendera kammaren han vill inträda eller för vilken valkrets han vill anses till riksdagsman vald. Dock åligger honom att hos Konungens befallningshavande i den ort, för vilken han riksdagsmannaupdrag ej mottager, därom göra skyndsamt anmälan.

Beträffande avsägelse från riksdagsmannaupdrag stadgas vidare i 12 och 21 §§ riksdagsordningen att riksdagsman äger rätt att göra sådan avsägelse vid valtillfället eller sedermera, under tid då session ej pågår, hos Konungens befallningshavande.

Bestämmelser angående avsägelse under pågående riksdagssession finnas i 29 § riksdagsordningen, vari stadgas att riksdagsman ej må avsäga sig sin befattning medan session pågår, utan att han visar sådant hinder, som godkännes av den kammare, till vilken han hör, dock att därigenom ingen ändring sker i vad som är stadgat om rätt att avsäga sig riksdagsmannaupdraget vid valtillfället.

Ledamot av första kammaren har aldrig varit pliktig att vare sig motta riksdagsmannaupdraget eller att behålla det någon viss tid. Han har alltid haft rätt att avsäga sig detsamma antingen vid valtillfället eller senare mellan riksdagarna. För riksdagsman i andra kammaren gällde däremot ända till 1921 att han ej ägde undandraga sig uppdraget, så vida han inte kunde förete giltiga skäl för avsägelse. Till dessa skäl räknades då att vederbörande fyllt sextio år eller såsom riksdagsman bevistat fyra

lagtima riksdagar. Genom slutligt beslut av 1921 års riksdag ändrades riksdagsordningen så att någon olikhet ej längre förefinnes i detta hänseende mellan de båda kamrarna.

I samband med bestämmelserna om skydd för partibeteckning finnes i lagen om val till riksdagen stadgat, att för de 5—15 kandidater som parti i varje andrakammarvalkrets äger anmäla hos Konungens befallningshavande måste för varje kandidat intyg bifogas, utvisande att denne lämnat partiet tillstånd att anmäla honom (§ 56, 2). För att parti med skyddad partibeteckning skall få tillgodoräkna sig på detsamma avgivna röster är det emellertid tillräckligt om ett av de sålunda registrerade kandidatnamnen återfinnes överst på valsedeln (§ 59). Övriga namn kunna således ha blivit uppsatta på valsedeln utan att tillstånd därtill har inhämtats från vederbörande. Några motsvarande bestämmelser vid val till första kammaren finnas icke.

Utskottet. Den i 27 § riksdagsordningen givna bestämmelsen om riksdagsmans rätt att i händelse av dubbelval själv avgöra vilken kammare eller valkrets han önskar tillhöra respektive representera har kvarstått oförändrad alltsedan tvåkamarsystemets tillkomst. Övriga bestämmelser i riksdagsordningen eller lagen om val till riksdagen angående kandidatur vid riksdagsmannaval samt avsägelse av riksdagsmannauppsdrag ha utformats med utgångspunkt från den sålunda i 27 § riksdagsordningen åt riksdagsman givna valfriheten i en dubbelvalsituation. Denna s. k. efterträdametod lagfästes år 1959 även för de kommunala valens del. Som ett av de starkaste skälen härför anfördes önskvärldheten av att förfarandet anslöt sig till vad som var föreskrivet för motsvarande situationer vid riksdagsmannaval (jfr prop. 1959: 26 samt KU 1959: 2). Utskottet vill vidare erinra om att författningsutredningen enligt sina direktiv bl. a. skall utreda frågan om införande av enkamarsystem samt om en reformering av valsättet, häri inbegripet frågan om ett stärkande av det personliga momentet i valet av riksdagsmän.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,
att motionerna I: 13 och II: 25 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 mars 1961

På konstitutionsutskottets vägnar:

BENGT ELMGREN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elmgren, Torsten Andersson*, Damström, Ollén, Olsén, Sveningsson, Erik Olsson, Hedblom och Sörlin*; samt

från andra kammaren: herrar Spångberg, Andersson i Linköping, von Friesen, Magnusson i Tumhult, Adamsson, Larsson i Luttra, Alemyr*, Hamrin i Jönköping, Svenungsson och fru Thunvall.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Hedblom* och *Hamrin* i Jönköping.